

Erhverv

En lille opfinder

Smed Hans Højrup i Grimstrup løser danske dambrugeres problemer.

Erhverv Danmark

MANDAG 2. JUNI 1997

Smedemester Hans Højrup (tv) i Grimstrup lagde grunden til egen virksomhed, da han i 1967 konstruerede en fiskefodermaskine. Prototypen, der ses i baggrunden blev solgt til Sig Dambrug, og er nu taget ind til renovering. Sønnen Per er sammen med sin bror Jan dog mere indstillet på at beholde veteranen og i stedet bygge en ny til dambruget.

Landsbysmeden og dambrugerne

I 30 år har den nu 60-årige smed Hans Højrup i Grimstrup ved Esbjerg været de danske dambrugeres problemknuser. Uden hans opfindsomhed havde dansk dambrug næppe i dag været førende på verdensplan.

AF CARSTEN HANSEN

Næppe en eneste af de omkring 500 dambrugere herhjemme kender ikke landsbysmeden i Grimstrup ved Esbjerg.

I 30 år har den nu 60-årige Hans Højrup været dansk dambrugs problemknuser. Det er uden tvivl for en stor dels vedkommende hans fortjeneste, at dansk dambrug i dag er blandt verdens førende.

Selv om Hans Højrup nu har overdraget Grimstrup Maskinforretning til de to sønner Per, 36, og Jan, 35, er han fortsat aktiv i forretningen. Han bruger en stor del af sin tid på at tage på besøg hos dambrugsejerne.

Der er som regel altid en opgave, der skal løses. Det er sjældent, at Hans Højrup må give op. Opfindsomheden er fortsat stor.

– Jeg blev i sin tid udlært som smed i Skjoldborg, og arbejdede senere som svend i en halv snes år hos smeden i Endrup. En dag fik vi besøg af fiskemesteren fra Endrup

Dambrug. Han ville have smeden til at konstruere en fiskefodermaskine. Dengang blev fiskene i dambrugene fodret med skidtfisk, der blev hakket i stykker og smidt i dammene med en skovl. Det var utroligt hårdt arbejde. Mange dambrug brugte op til 10 ton foder om dagen, fortæller Hans Højrup.

Smedemesteren i Endrup var ikke lun på opgaven, men det var Hans Højrup.

– Hjemme havde jeg en garage i kælderen, og der indrettede jeg mig og gik i gang med at lave maskinen, fortæller Hans Højrup

Princippet var relativt simpelt. En stor beholder forbundet med et kompressoranlæg. Anlægget kunne dels skabe vacuum, når fiskefodret skulle ind i beholderen, dels tryk, når fodret efterfølgende blev sprøjtet over dammene via en slange. Hele anlægget var monteret på tipvognshjul og maskinen kørte på skinner langs fiskedammen. Og den virkede!

Stadig gangbar

Fiskefodermaskinen kom dog aldrig til Endrup, men blev solgt til Sig Dambrug.

– I 1967 kort efter maskinen var færdig, holdt vi en demonstration i Sig, hvor der kom mange dambrugere. I løbet af weekenden fik jeg bestilling på flere fiskefodermaskiner, så allerede mandag sagde jeg mit job op. Der var et grundlag at starte på, fortæller Hans Højrup

Det kom til at gå forrygende stærkt. Tre måneder efter arbejdede Hans Højrup sammen med to ansatte – stadig i garagen, hvor pladsen nu var for trang.

I oktober 1968 tog Hans Højrup springet og byggede fabrikken i Grimstrup.

Den første fiskefodermaskine eksisterer stadig. Den har fungeret i 30 år uden større problemer. Nu er maskinen kommet hjem.

– Ejeren ønsker den renoveret. Den er stadig gangbar, siger Hans Højrup.

Det bliver dog næppe udgangen på den sag. Sønnen Jan er ikke i tvivl om, at den første maskine skal sættes i stand.

– Vi kan bruge den som blifvang uden for fabrikken, når den er pyntet op. Det vil være billigere at lave en ny, siger Jan Højrup.

Hverken han eller Hans Højrup har tal på, hvor mange maskiner, der er produceret gennem årene. Derimod er der produceret langt over 1000 stk. af den fisketransportør, som Hans Højrup har udviklet og fået patent på. Den findes stort set på alle dambrug herhjemme lige som et stort antal er eksporteret til dambrugere mange steder i Europa, endog til Rusland.

– Jeg vil nok vove den påstand, at fisketransportøren har lettet mange dambrugere for hårdt arbejde, siger Hans Højrup beskedent.

Realiteten er snarere, at havde Hans Højrup eller en anden ikke opfundet fisketransportøren, havde

Arbejdstilsynet for længst grebet ind.

– Problemet var i sin tid at få de levende fisk bragt op fra dammene og op i bassinerne på lastvognene. Det foregik med en stor ketsjer, der nærmest kunne rumme 30 kilogram fisk. Det var en kolossal belastning at trække den fyldte ketsjer op fra dammen og svinge den op langt over ladet på en lastvogn, siger Hans Højrup.

Han løste problemet ved at konstruere en transportsnegl udført i glasfiber. Ved hjælp af en påkoblet motor blev de levende fisk transporteret op i røret i langsomt tempo.

Slamsuger i vand

Det var også Hans Højrup, der fandt på at udvikle en automatisk slamsuger. Den bruges til at rense bundfældningsbassinerne i dambrugene. Forskellige risterensere og mikro-sigter, der anbringes henholdsvis før indløb fra vandløb og før udløb fra dambruget, er andet snildt maskineri fra fabrikken i Grimstrup.

Han har også udviklet automatiske stemmeporte, der regulerer vandstanden automatisk.

– Problemet var, at mange dambrugere var nervøse, specielt i vintertiden, hvor vandstanden kunne ændre sig pludseligt på grund af kraftig nedbør eller tøbrud. Ofte måtte de op midt på natten for at regulere stemmeverket, siger Hans Højrup.

Han fandt på at installere nogle

elektroniske følere, der kunne styre stemmeporten og sikre en konstant vandstand. Det er sjældent, at Hans Højrup bruger tid ved tegnebordet. Han indrømmer, at tegningerne til de enkelte produkter ofte laves, når der er fremstillet en prototype.

Kun efter ordre

Grimstrup Maskinforretning, der blev overtaget af de to sønner i 1993, producerer stort set kun efter ordre. Det er meget begrænset, hvad der anvendes af kroner på markedsføring. Det er simpelthen ikke nødvendigt, fordi hele branchen kender virksomheden i Grimstrup.

– Vi har nogle få konkurrenter, men vi mærker dem stort set ikke. Andre har forsøgt sig, men er stoppet igen. Jeg sørger for at følge med i udviklingen inden for dambrugene og holde kontakten til dambrugsejerne, siger Hans Højrup.

Det bliver også til andre opgaver for virksomheden. Den er godt på vej ind i området for pumper. Grimstrup Maskinforretning har således fremstillet pumper til havdambrug på Færøerne. Pumperne har en kapacitet på 3000 liter i sekundet. Det kræver et pumpehus med en diameter på to meter.

– Det er håndlavede, specielle pumper, som de store kendte producentcenter af pumper som Grundfos ikke vil beskæftige sig med, men som er attraktivt for os, siger Hans Højrup.

Grimstrup Maskinforretning beskæftiger i alt ni ansatte.